

We zijn wel een heel bijzonder volkje

Wij Nederlanders zijn door de eeuwen heen een eigenzinnig, innovatief en bemoeierig volkje geworden. Dankzij het water.

Jan de Rond
GASTOPINIE

Prinses Máxima presenteerde in 2007 het WRR-rapport over de Nederlandse identiteit. Zij stelde toen dat de Nederlander (of de Nederlandse identiteit) niet bestaat. Is dat zo, of ziet zij een paar 'kleine' dingen over het hoofd? Koning Willem-Alexander stelde in zijn troonrede van 2013: 'De klassieke verzorgingsstaat moet plaatsmaken voor de participatiesamenleving'. Introduceerde hij hiermee iets nieuws of was het meer 'oude wijn in nieuwe zakken'?

Het gemeenschapswerk, c.q. vrijwilligerswerk (de inzet voor de samenleving), is van alle tijden, alle rangen en alle standen, zo leert onze geschiedenis. Het maatschappelijk middenveld (vrijwilligers) en het poldermodel zijn kenmerkende pijlers voor Nederland. Uit dat middenveld en door langdurige samenwerking komen allerhande initiatieven tot stand die in het buiten-

De rechter stelde de eisers, Urgenda, in hun gelijk en veroordeelde de Staat der Nederlanden

land apart en bijzonder gevonden worden. Dit fenomeen komt voort uit onze nationale vijand die altijd aanwezig is, al eeuwen in het verleden en nog eeuwen in de toekomst: water. Water? Ja, water!

Waterbeheersing

Het buiten houden van water en het afvoeren van overtollig water is van oudsher een algemeen belang, waarbij polderbewoners genoodzaakt waren samen te werken. De eerste samenwerking vond plaats in Utrecht omstreeks 1122, toen twintig buurtschappen samen gingen werken voor het bouwen van een dijk onder Wijk bij Duurstede. Uit deze samenwerking kwam het dijkwaterschap Lekdijk Bovendams voort, het oudst bekende waterschap en de eerste democratische bestuursvorm. Waterschappen behoren tot de oudste instituties van het Nederlandse staatsbestel. Vanuit het buitenland wordt hier nog steeds verwonderd en met bewondering naar gekeken. Bijzonder volkje die Nederlanders: wie gaat er nu onder water wonen?

Zonder de gemeenschapszin (vrijwilligerswerk) hadden we misschien de Tachtigjarige Oorlog (of beter gezegd de 80-jarige opstand) niet eens gewonnen. Immers, de toenmalige boeren, burgers en buitenlui verzetten zich, samen met edelen en huurlinger, langdurig tegen de Spaanse overheersing. Het Nederlandse volkslied dat uit die tijd stamt – origineel een opstandslied – is

▲ Het nieuwe aquaduct waar de A1 bij Muiden onderdoor schiet. FOTO REMKO DE WAAL/ANP

het oudste volkslied ter wereld en het enige volkslied dat naar twee andere nationaliteiten verwijst. Vanuit het buitenland wordt hier met verwondering naar gekeken. Bijzonder volkje die Nederlanders: wie komt er 80 jaar lang in opstand tegen zijn vorsten en wint door een lange adem en volharding van zijn overheerser?

Schoolstrijd

Na een schoolstrijd van meer dan een eeuw (1806 – 1917) werd begin

vorige eeuw door de overheid erkend, wettelijk vastgelegd en bekostigd, dat groepen ouders het onderwijs aan hun kinderen zelf vorm mogen geven. Andere landen vinden dit vreemd. Bijzonder volkje die Nederlanders: twee vormen van onderwijs, openbaar en bijzonder, beide door de overheid betaald.

Bijna de hele twintigste eeuw werd in Nederland door overheid, kenniscentra, bedrijfsleven en boeren samengewerkt aan landwin-

ning en landinrichting. De inrichting van de IJsselmeerpolders en de ruilverkaveling op het 'oude land' zijn eind vorige eeuw succesvol afgesloten. Dit in tegenstelling tot vergelijkbare projecten in Amerika en Rusland. Gelijktijdig met de landinrichting is door mechanisatie de productie van de landbouw verhoogd met boterbergen, melkmeren en voedseldumping in Afrika als gevolg. De wereld kijkt met bewondering naar deze innovaties. Bijzonder volkje die

Nederlanders: ze overleggen zich te pletter en komen met bijzondere oplossingen: het poldermodel (al bijna 900 jaren oud) maakt furor.

Zorgen

In 2015 is de Nederlandse staat door een groep particulieren (stichting Urgenda) voor de rechter gedaagd omdat zij niet goed genoeg haar best zou doen om de afgesproken milieudoelstellingen te halen. De rechter stelde de eisers

in hun gelijk en veroordeelde de Staat der Nederlanden. Het was wereldnieuws. Bijzonder volkje die Nederlanders: burgers die hun overheid voor de rechter slepen en winnen.

Water als gemeenschappelijke vijand is letterlijk de grondlegger van ons poldermodel. De strijd tegen het water zorgde dat buurtschappen gingen samenwerken en daardoor ontstond de eerste democratische bestuursvorm, het waterschap. De Staat der Nederlanden is tot stand gekomen in 1648 na de Tachtigjarige Opstand. Het Nederlands volkslied, een opstandslied, dateert uit die tijd en is het oudste volkslied ter wereld. Tijdens en na de schoolstrijd is onze overheid het maatschappelijk middenveld (vrijwilligers en particulier initiatief) gaan volgen. Nu wordt onze overheid op milieugebied geprikkeld om meer te doen dan het uit zichzelf nodig lijkt te vinden.

Na het volgen van particulier initiatief in de 19de en 20ste eeuw omarmt onze overheid nu het maatschappelijk middenveld en particulier initiatief uit zichzelf. Voor wat het waard is. Wie het weet mag het zeggen. Maar zonder onze gemeenschappelijke vijand, het water, en onze inzet voor de gemeenschap door vrijwilligerswerk waren we nooit geworden tot wat wij nu zijn: een bijzonder volkje: eigenzinnig, innovatief en bemoeierig!

■ **Jan de Rond** is projectleider Mooi zo Goed zo, Partners in Sociale Sponsoring en oprichter van Vrijwilligersnetwerk Galant in Den Bosch. Marjan Minnesma, directeur van Urgenda, spreekt op maandag 12 december tijdens MiNC-Café in de Verkadefabriek in Den Bosch. Haar initiatief staat niet op zichzelf maar past in een lange traditie van participatie in Nederland.